

UVODNIK ODGOVORNEGA UREDNIKA

Primož Južnič

Uvodnik
UDK 02(497.4):050

Ključne besede: uvodnik, Knjižnica, bibliotekarstvo in informacijska znanost, revije

Editorial
UDC 02(497.4):050

Key words: editorial, Library, library and information science, journals

Vesel sem, da lahko predstavim novo številko revije *Knjižnica*. Revija izhaja že od leta 1957, soustvarjali so jo številni priznani strokovnjaki. S pričujočo številko se predstavlja novo uredništvo. Ob moji vlogi odgovornega urednika, s katero sem zadolžen za vsebinsko zasnovo, bo za izvedbo izdajanja revije skrbel glavna urednica mag. Branka Badovinac. Svetovali nama bodo strokovnjaki iz uredniškega odbora in uredniškega sveta. Prvič torej revijo urejata dva urednika, kar ni tako nepomembno, niti ne naključje. Vzrokov za takšno odločitev je nedvomno več. Eden med njimi je tudi v obsegu dela, ki ga urejanje revije zahteva. Revija *Knjižnica* nikoli ni imela profesionalnih urednikov, obseg opravil pa zahteva profesionalno delo, zato menim da bo lažje in bolj kvalitetno, če bosta urednika dva. Drugi pomemben vzrok je tudi v ravnotežju generacij. Za vsako strokovno in znanstveno področje je izjemno pomembno, da deluje in se razvija tako, da različne generacije k razvoju prispevajo enakovredno in v sodelovanju. Vsaka generacija ima svoje prednosti, zato je sinergija vedno zaželena in pomembna. Urednika sta pripadnika dveh različnih generacij in tudi uredniški odbor je podobno sestavljen. Upam, da se bo to ravnotežje prepoznalo tudi pri naših končnih rezultatih, torej pri reviji sami.

Uvodnik je možnost, da se pove tudi kaj bolj osebnega, tisto, česar drugače ni mogoče napisati v znanstvenem članku. Zato bi se tu rad spomnil prispevka, ki

smo ga napisali pred nekaj več kot 25 leti. Z dr. Melito Ambrožič in dr. Mirkom Popovičem (čigar prezgodnja smrt je bila velika izguba za stroko in dejavnost) smo naredili in objavili eno prvih bibliometrijskih analiz revij pri nas (Popovič, Ambrožič in Južnič, 1984). Naša analiza revije *Knjižnica* je predstavljala tudi kritiko dotedanjega raziskovalnega pristopa v reviji. Izpostavili smo, da se je v člankih citiralo predvsem zakone in druge politične dokumente, manjkale pa so vsebine in raziskovalni vidiki, s katerimi bi kritično ovrednotili takratna znanstvenostrokovna stališča ter v tem oziru iskali nove strokovne rešitve. Zagotovo je bil to delno tudi generacijski problem, saj so (predračunalniške) generacije delovale v popolnoma drugačnem družbenem okolju in so morale reševati drugačne probleme.

Seveda s tem nikakor ne mislim biti nespoštljiv do starejših generacij, ki so vložile veliko napora in truda, da so oblikovale stroko in dejavnost ter postavile trdno osnovo za nadaljnji razvoj. Sam sem bil v položaju, ko sem moral v praksi izpeljati avtomatizacijo, računalniško podporo knjižničnim opravilom in dejavnostim. Ker sem od svoje predhodnice »podedoval« kvaliteto in dobro organizirano knjižnico, to niti ni bilo tako težko. Takrat sem se naučil spoštovati kvaliteto delo svojih predhodnikov. Enako si želim, da bodo tudi mlade generacije znale spoštovati naše delo in tudi prispevale svoj delež. Zato k sodelovanju vabimo širši krog strokovnjakov, posebej mlajše, saj samo tako lahko ohranimo revijo *Knjižnica* kot gibalno razvoja stroke.

Pri tem je nujno vztrajati na poti, na kateri so *Knjižnico* usmerjali že predhodnice in predhodniki. Knjižnica je namreč prva in edina znanstvena revija za področje bibliotekarstva in informacijske znanosti. To pomeni, da se mora kvaliteta samo še izboljševati. Osnovno zagotovilo kvalitete revije so recenzentski postopki. Ti nikakor niso in ne smejo biti razumljeni kot obsodba, kritika ali še kaj hujšega. Naloga recenzentov je predvsem, da pomagajo uredništvu in še bolj avtorjem k temu, da so prispevki boljši, razumljivejši in odmevnejši. Zato bomo v tem obdobju veliko pozornost namenili tudi recenzentskemu delu.

Na kratko bi še predstavil vsebino številke, ki je pred vami. Zbrali smo različne prispevke, ki na svojevrsten raziskovalni način obravnavajo strokovna področja, ki jih pokriva *Knjižnica*.

Prvi prispevek, pri katerem lahko poudarimo njegov interdisciplinarni pristop je prispevek Matija Vidička in dr. Silve Novljan z naslovom »Uporabnost metod GIS pri načrtovanju knjižničnih storitev: nekaj primerov«. GIS je kratica za Geografske informacijske sisteme, ki so v današnjem času, vse bolj dostopni za splošno uporabo na vseh področjih. Avtorja na izviren način obravnavata uporabe teh sistemov v knjižničarstvu – raziskovanju knjižnične dejavnosti, njenem načrtovanju, izvajanju in promociji ter pokažeta, kako je to programsko orodje za prevajanje geografskih podatkov v informacije dobrodošla pomoč. Posebej bi izpostavil

primer uporabe GIS pri organizaciji izposojevališč in opozoril na koristnost in uporabnost takšnega prikaza pri različnih poročilih o poteku knjižnične dejavnosti. Saj vsi poznamo rek, da slika pove več kot tisoč besed? Prispevek nas v to vsekakor prepriča.

Naslednji prispevek je spisala mag. Marija Kobal. Članek »Uporabniki, izposoja in postavitve knjižnične zbirke v splošni knjižnici Bežigrad« je zasnovan kot študija primera v nekdanji Knjižnici Bežigrad, ki je danes že del Mestne knjižnice Ljubljana. Analiza ni zanimiva le za splošne knjižnice, saj so vprašanja, ki jih avtorica odpira, zanimiva in aktualna še za druge tipe knjižnice. Izposoja gradiva je temeljni odnos med uporabniki in knjižnično zbirko, ob tem se mi vzpostavlja vprašanje, kako se ta odnos spreminja v digitalnem okolju. Zato si zagotovo želimo podobne oziroma primerjalne študije tudi za kakšno knjižnico, ki ponuja zbirke digitalnih gradiv.

V soavtorstvu z Miro Vidic predstavlja raziskavo z naslovom »Odnos 'visokošolski knjižničar–študent': kako študentje poznajo delo visokošolskega knjižničarja«. V prispevku prikaževa rezultate študije, ki je poskušala odgovoriti na vprašanje, kako študentje vidijo visokošolskega knjižničarja. Tematika je danes zanima, ker se knjižničarji, seveda še posebej v visokošolskih knjižnicah, preoblikujejo v informacijske strokovnjake. Rezultati potrjujejo rezultate podobnih raziskav, opravljenih predvsem v ZDA, da študentje knjižničarja večinoma ne zaznavajo kot informacijskega strokovnjaka, ki ima pomembno vlogo pri uspešnosti in kvaliteti njihovega študija. Če so ti rezultati neke vrste ogledalo, ga seveda ne smemo razbiti, temveč moramo o tem razmisliti in oceniti, kako pomembno je za visokošolskega knjižničarja, da si izboljša svoj podobo pri študentih.

Prispevek Jelke Kos »Vpliv menedžmenta na kakovost vsebinske obdelave knjižničnega gradiva« predstavlja pregledni in splošni pogled na problematiko vodenja knjižnic. V Sloveniji je razmeroma veliko knjižnic, ki delujejo kot večje ustanove, torej imajo več zaposlenih in vodjo, čigar naloga je tudi koordinacija, usmerjanje in skrb za kakovost dela. Teorija menedžmenta ne velja samo za profitne ustanove, tudi v neprofitnih, kot je knjižnica, ima svoj pomen. V prispevku avtorica razmišlja o tem, kako ta teoretična izhodišča uporabiti na konkretnih knjižničnih opravilih, posebej na oddelkih za vsebinsko obdelavo knjižničnega gradiva.

Naslednja dva prispevka sta povezana. Namen preglednega članka dr. Alenke Kavčič - Čolič z naslovom »Trajno ohranjanje digitalnih virov: koncepti in metode« je podati povzetek konceptov in metod, ki bodo pomagali razumeti trajno ohranjanje virov, in je zato namenjen vsem. Vsi knjižničarji se v svoji praksi srečujemo z različnimi vidiki te problematike. V prispevku so prikazani najpomembnejši pojmi, standardi in priporočila na tem področju ter različne ve-

ljavne strategije in metode, ki jih uveljavljajo digitalni arhivi (knjižnice in arhivi, ki so zadolženi za trajno ohranjanje digitalnih virov). Metodologija, značilna za to področje, skuša vgraditi določene procese pri ravnanju s takšnimi viri. V teh procesih so bistvenega pomena metapodatki, ki nam bodo omogočili ohraniti informacije o digitalnem objektu, ter postopki, ki so predvideni za ohranjanje dostopa do digitalnih vsebin. Ob preglednih člankih, ki posegajo na tako aktualno tematiko, se nam pokaže tudi pomen terminologije. Ali kot piše dr. Eva Kodrič - Dačić (2006, str. 2), ko govori o elektronskih publikacijah: »Ne le različni avtorji, celo mednarodni standardi uporabljajo na tem področju različne terminološke aparate. Srečujemo se z izrazi, kot so digitalni objekt, digitalni vir, digitalni dokument, elektronski vir, e-besedila, ki so, odvisno od konteksta oziroma stroke, uporabljeni kot sinonimi, drugič spet so med njimi jasne pomenske razlike.« Upamo, da se bo izrazoslovje na tem področju v bližnji prihodnosti bolj razjasnilo.

Irena Sešek in Janko Klasinc sta prispevala besedilo z naslovom »Zbiranje obveznega izvoda spletnih publikacij v Narodni in univerzitetni knjižnici: zakonska podlaga in praktični vidiki«, ki se navezuje na zgoraj opisana dva prispevka. Avtorja opozorita, da ima zbiranje obveznega izvoda že večstoletno tradicijo in tudi v Sloveniji smo že pred tremi leti praznovali 200-letnico tega inštituta. Z razvojem novih nosilcev informacij, ki niso več v fizični obliki, se je pri zbiranju obveznega izvoda, na klasičen način, torej samo tiskanega, izgubljal pomemben del pisne kulturne dediščine. Zakonske rešitve dajejo zakonski okvir, Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK), pa skrbi, da te določbe ne ostanejo le na papirju, temveč se izvajajo tudi v praksi. Iz prispevka je tudi razvidno, da to ni preprosto in avtorja nas seznanita, kako v praksi poteka ta proces.

Zadnji prispevek je »Vzpostavljanje storitve EOD – 'e-knjige po naročilu' v NUK: pregled opravljenega dela po dveh letih delovanja storitve« avtorjev dr. Sonje Svoltjšak in Janka Klasinca. Članek nas seznani še z eno storitvijo, ki je rezultat prilagajanja knjižnic novim medijem in načinu dostopanja do informacijskih virov. Klasično medknjižnično izposojanje se da uspešno nadgraditi in v bistvu zamenjati. Na portalu Digitalne knjižnice Slovenije (dLib) lahko prek storitve EOD iščete in naročite knjige v elektronski obliki. Na voljo so knjige, ki jih hrani NUK in so bile natisnjene v obdobju med letoma 1500 in 1945, torej tiste, ki so izvzete iz zaščite avtorskega prava, ter nekatere knjige, ki niso več na voljo na tržišču. Storitve EOD je izvrsten primer izvedbe uspešnega evropskega projekta. Za vse slovenske knjižničarje je pomembno, da s to storitvijo seznanijo svoje uporabnike.

V rubriki *In Memoriam* si lahko preberete slovo Jožetu Šifererju, ki ga je spisal dr. Mihael Glavan. Jože Šiferer je bil izredno priznani bibliotekar, ki je v letih 1980–1985 urejal tudi revijo *Knjižnica*. Spoštovanja strokovnega dela predhodnih generacij se lahko spomnimo tudi ob takšnih, četudi žalostnih zapisih.

Revijo zaključujejo dokumenti in gradivo Zveze bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS). Objavljamo novi »Statut Zveze bibliotekarskih društev Slovenije« in novi »Pravilnik o organizaciji in izdajanju revije *Knjižnica*«, seznam članov v predsedstvu in v drugih organih ter delovnih telesih ZBDS v obdobju 2009–2011, ter seznam prejemnikov Čopovih priznanj in Čopovih diplom v letu 2009 ter nagrajencev Kalanovega sklada za obdobje 2007–2009.

Želim vam veliko zadovoljstva, ob branju prispevkov v *Knjižnici*, in čim več koristnega za vaše strokovno in znanstveno delo.

Navedeni viri

1. Kodrič - Dačić, E. (2006). Zunaj Gutenbergovega vesolja. *Knjižnica*, 50 (1–2), 173–186.
2. Popovič, M., Ambrožič, M. in Južnič, P. (1984). Nekaj značilnosti razvoja slovenskega knjižničarstva v novejšem obdobju: ob kvantitativni analizi člankov in referenc v reviji *Knjižnica* za obdobje 1974–1983. *Knjižnica*, 38 (3–4), 167–198.

Dr. Primož Južnič, izr. prof., je odgovorni urednik revije *Knjižnica* in profesor na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

Naslov: Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

Naslov elektronske pošte: primoz.juznic@ff.uni-lj.si